

Universal Design for Learning

Læringsmuligheder for alle børn

Indhold

1. Præsentation
2. Kursusdagens mål
3. Hvorfor skal vi tale om didaktik og undervisning?
4. Hvad er Universal Design for Learning? Hvor kommer det fra, og hvad kan det?
5. Afprøve UDL på egen krop
6. UDL modellen "Deltagelsesdidaktik" præsenteres
7. Eksempler på undervisning
8. At analysere egen undervisning og finde på gode og inkluderende valgmuligheder i fag
9. Planlægge egen undervisning

Frokost og
eftermiddagspause
Og korte pauser undervejs.

Men først – hvem er vi her i rummet?

1. Vælg et kort eller en genstand, som kan sige noget om, hvorfor du er her i dag.
2. Præsenter dig selv og forklaringen på, hvorfor du er her.

Eller

Målet med dagen

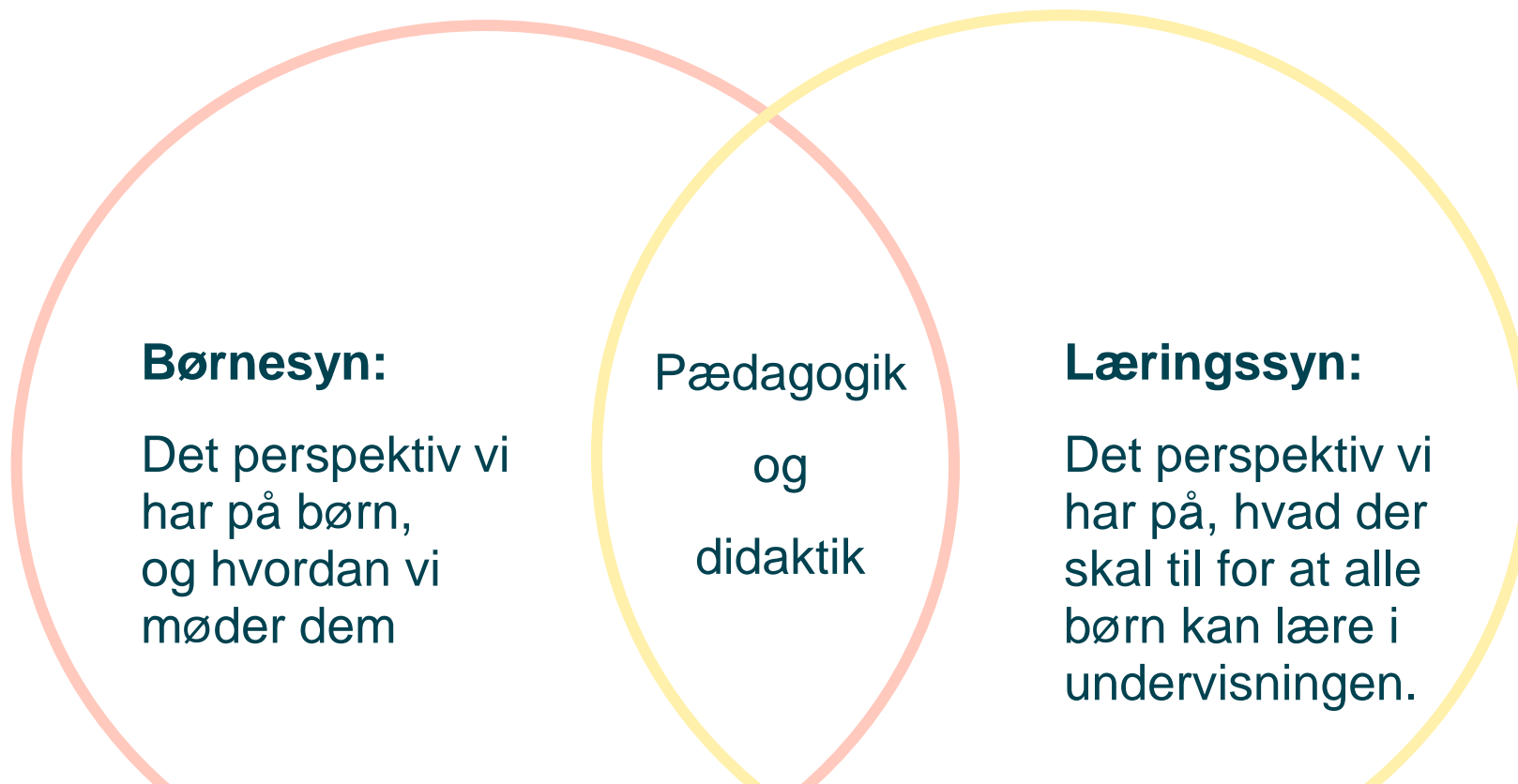
- Viden om, hvad UDL er, og hvor det kommer fra.
- Erfaringer med, hvordan UDL opleves på egen krop.
- Refleksioner over og ideer til, hvordan UDL kan anvendes som en didaktisk ramme ind i planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning.
- Tid til at planlægge egen undervisning med afsæt i UDL

Måden vi skal være sammen på:

- Oplæg
- Øvelser
- Refleksioner

At sætte lærings syn, didaktik og undervisning på dagsordenen.

Børnesyn og lærings syn hænger sammen

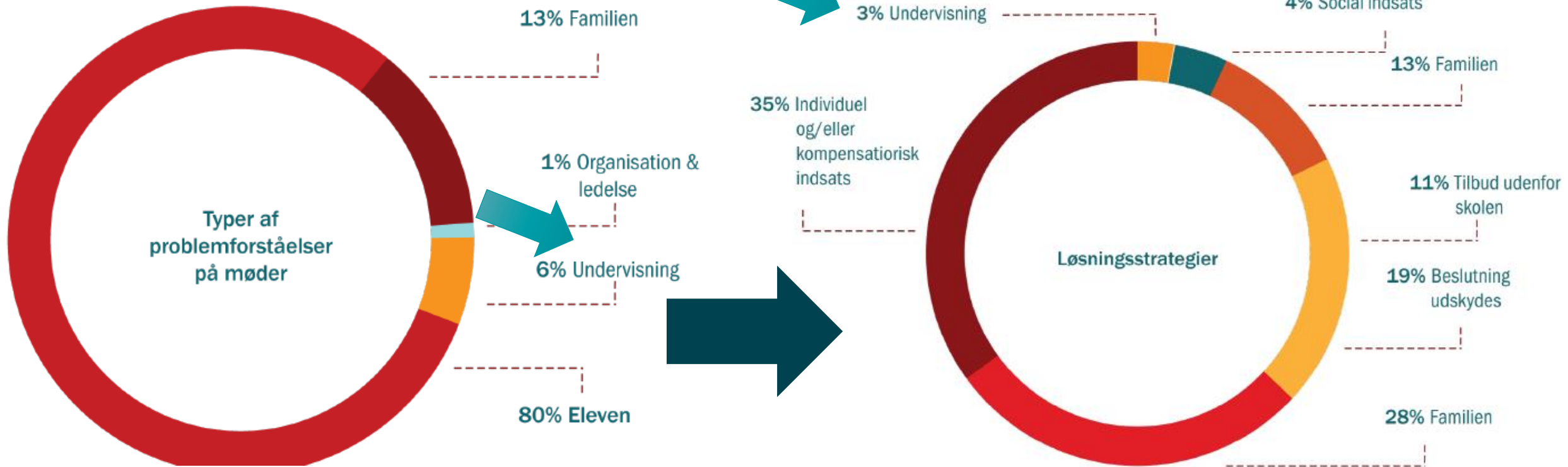

”Når den didaktiske dimension – altså undervisningen – ikke er en del af inkluderingsdiskussionen, kan det medvirke til at cementere en forestilling om, at læreres arbejde kan opdeles i forskellige aktiviteter. Nogle aktiviteter angår undervisning/læring, og andre angår det sociale fællesskab eller trivslen. Arbejdsopgaverne tænkes som adskilte og som nogle, enten lærerne eller andre faggrupper tager sig af på forskellige tidspunkter og steder.”

Hedegaard-Sørensen 2022

Problemforståelser og løsningsstrategier

Forskningsrapport: Approaching Inclusion.
Undersøger, hvorvidt de professionelle samarbejde i skolen understøtter elevernes mulighed for deltagelse i skolens praksis.

Secher Schmidt, Hedegaard Hansen, Molbæk og Riis Jensen (2019)

Hvordan lærer børn? – ”Janus’er & Rikker”

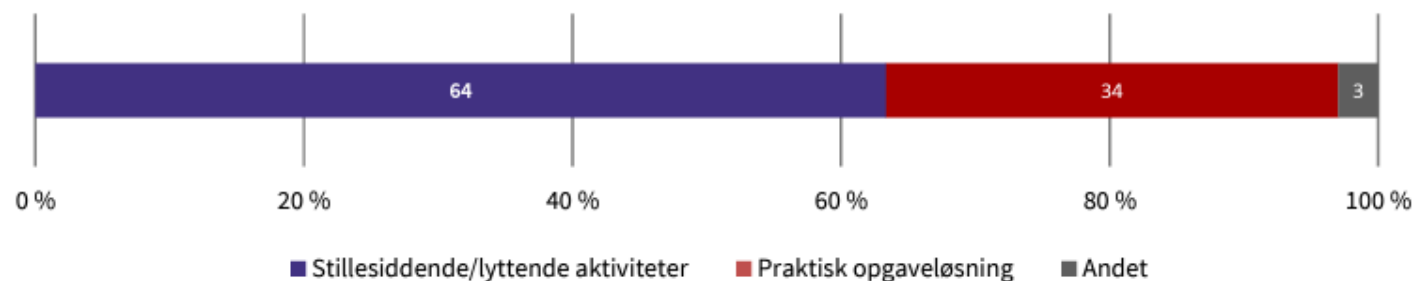

Men en undersøgelse fra EVA viser...

FIGUR 3.2

Hvor stor en andel hhv. lyttende/stillesiddende aktiviteter og praktisk opgaveløsning udgjorde af lærernes seneste lektion/modul med en udvalgt klasse (n = 523).

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskolelærere, der underviser i 2., 6. eller 9. klasse. Danmarks Evalueringsinstitut, 2022.

Note: I spørgsmålet er lærerne blevet bedt om at tænke på seneste lektion/modul med en tilfældigt udvalgt klasse, som de besvarer spørgsmålet på baggrund af (se afsnit om kvantitativ dataindsamling i metodeappendiks, bilag 1).

Note: I figuren er beskrivelserne af svarkategorierne afkortet. Stillesiddende/lyttende aktiviteter udgøres af: formidling, elevfremlæggelse, klassedialog, opgaveløsning på læringsplatforme og opgaveløsning – andet. Praktisk opgaveløsning udgøres af opgaveløsning – på skolen og opgaveløsning – uden for skolen.

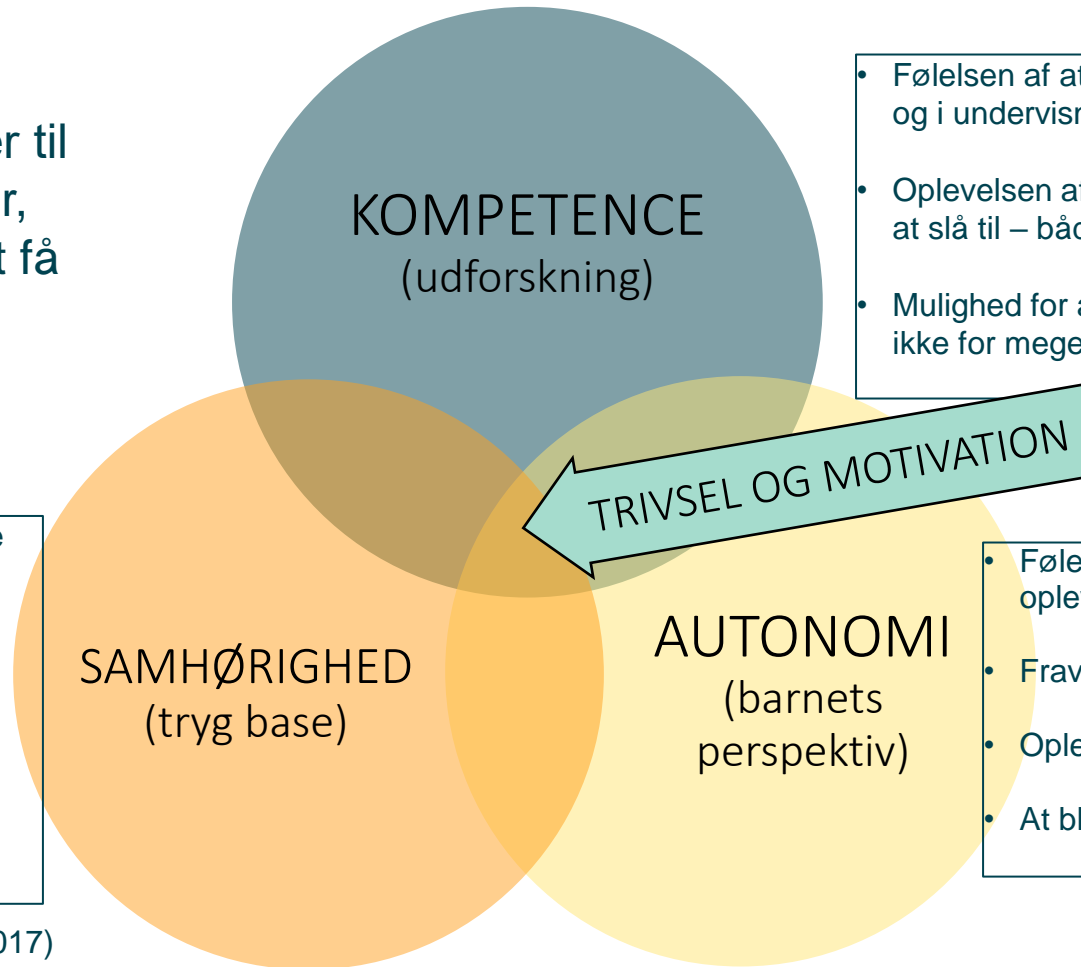
Selvbestemmelsesteorien

- et blik på, hvornår børn er motiverede for at deltage

”Hvis vi vil motivere vores elever til at deltage, må vi give dem vilkår, der bedst muligt støtter dem i at få deres behov opfyldt.”

- Følelsen og oplevelsen af at høre til – og være manglet ved fravær.
- Adgang til nære relationer.
- Mulighed for at få og give varme, nærhed og omsorg.
- Tryk base

Ravn (2023), Ravn (2021) og Deci & Ryan (2017)

- Følelsen af at have noget at byde ind med i fællesskabet og i undervisningen.
- Oplevelsen af at have de nødvendige forudsætninger, for at slå til – både i forhold til det faglige OG det sociale.
- Mulighed for at blive udfordret på et passende niveau; ikke for meget og ikke for lidt (NUZO).

- Følelsen af at sidde i førersædet af eget liv – oplevelse af mening.
- Fravær af kontroltab og afmagt.
- Oplevelsen af at blive hørt og inddraget.
- At blive tilbudt relevante valgmuligheder.

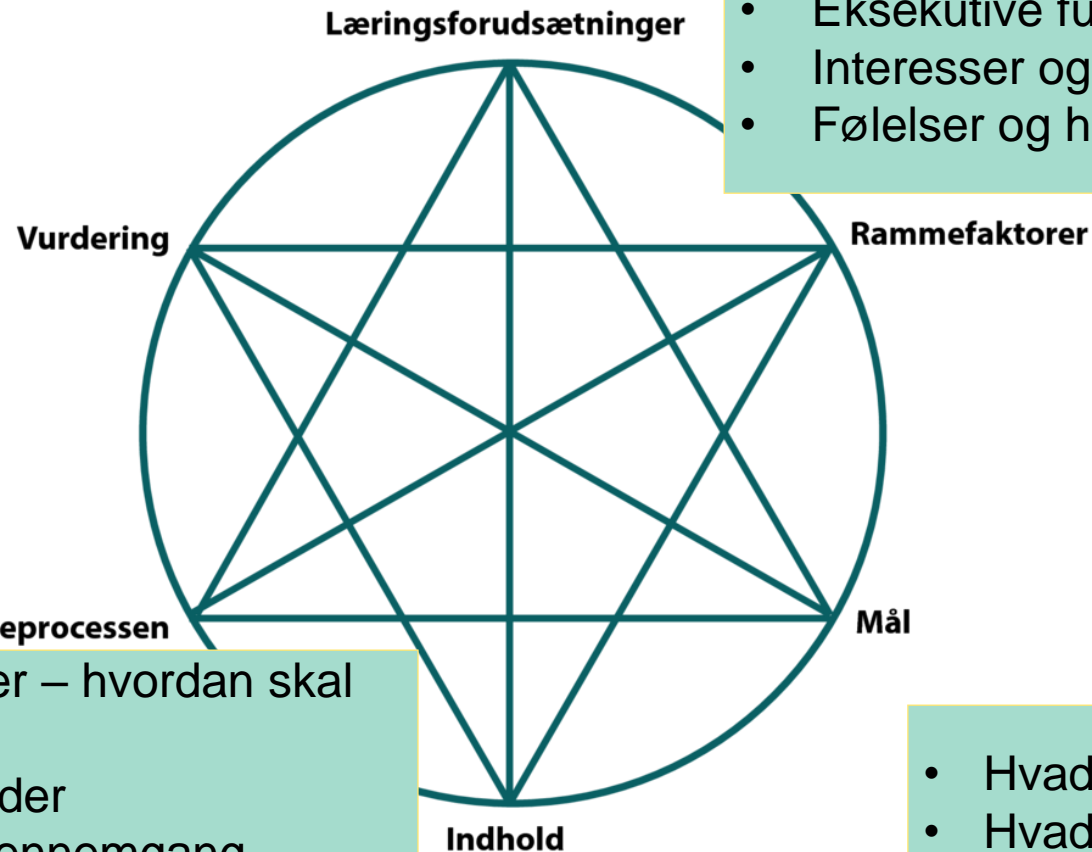
At planlægge undervisning, der er fællesskabsopbyggende

Hiim og Hippe's didaktiske relationsmodel

Hvordan ser inkluderende og fællesskabende matematikundervisning ud, når jeg har de og de børn og målet er, at de skal lære brøker og samtidig opleve at være en del af fællesskabet?

- Metoder og arbejdsformer – hvordan skal læringen foregå?
- Variation og valgmuligheder
- Eksperimenter vs. teorigennemgang
- Elevperspektiv
- Aktivitet vs. passiv elevrolle
- Kropslig, æstetisk, kognitiv
- Alene vs. sammen

- Kompetencer/forudsætninger
- Eksekutive funktioner
- Interesser og motivation
- Følelser og holdninger

- Hvad er målet med undervisningen?
- Hvad er det for en læring, som eleverne skal opnå?

Et citat fra en vejleder

“Vi har simpelthen ikke hænder og lokaler nok, hvis vi skal fortsætte med de individuelle indsatser. Der er brug for at tænke opgaven anderledes. Sammen må vi finde veje, hvor vi i den almene didaktik og pædagogik skaber en undervisning, som alle kan være med i.”

DERFOR UNIVERSAL DESIGN FOR LEARNING

Universal Design for Learning

UDL og didaktisk inklusionsforståelse (Florian og Black-Hawkins)

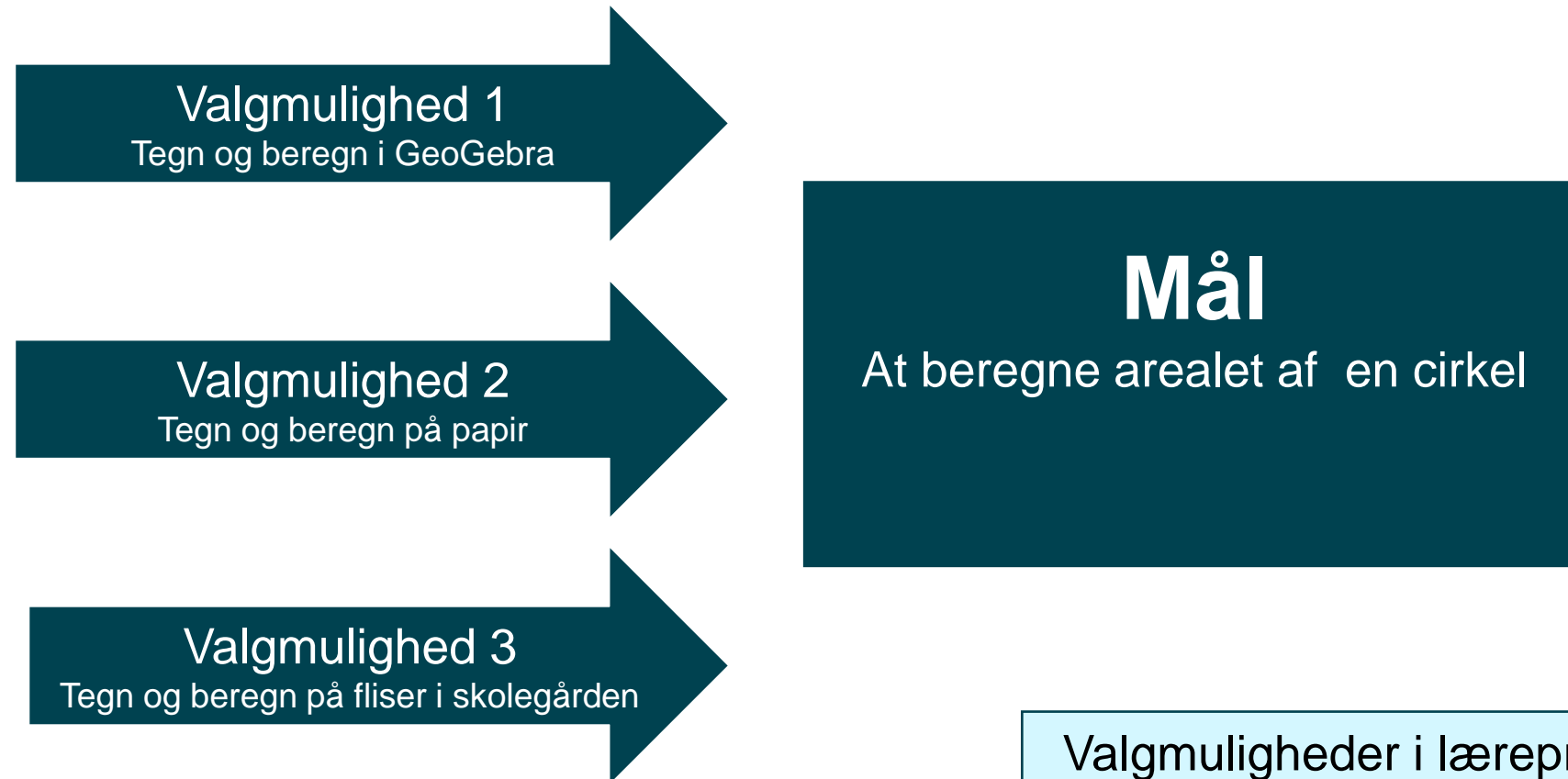
”...undervisningen skal tilpasses, så den retter sig mod alle lærende. Der skal altså ikke tænkes i et ’de fleste’ og ’de få’, hvor ’de få’ skal tilbydes noget ekstra eller noget særligt. Derudover slås det fast, at inklusion forudsætter en undervisningsplanlægning, der har elevgruppens diversitet som centralt omdrejningspunkt. At lave særlige indsatser for enkelte elever, baseret på individuelle diagnoser eller afvigelser, betegnes som stigmatiserende og ekskluderende over for disse. Inklusion og deltagelse ses som mere end dét at være placeret i et læringsmiljø sammen med andre; nemlig som at være aktivt deltagende i såvel undervisning som i andre aktiviteter i skolen.” (Florian & Black-Hawkins 2011: 818)

(Inklusion er)...at skabe læringsmuligheder og adgang for alle; ved at udvide det, som almindeligvis er tilgængeligt for alle og ikke ved at anvende undervisningstilgange, som retter sig mod ”de fleste” og at lave særlige og ekstra tilrettelæggelser for ”de få” (som oplever vanskeligheder).
(Florian & Black-Hawkins 2011:818)

Hvor kommer UDL fra?

UDL handler om valgmuligheder i vejen til målet

Og det er vigtigt at vide...

- Vi har ikke oversat den amerikanske udgave af Universal Design for Learning. Vi har lavet en bearbejdning, som passer til dansk skolekontekst.
- Vores tilgang er, at UDL skal udvide de forståelser, som I allerede har omkring undervisning. UDL er et supplement til jeres didaktiske forståelse.

Hvad er Universal Design for Learning?

De 3 nøglebegreber i UDL er:
Læringsbarrierer, valgmuligheder
og elevperspektiv.

- En måde at tænke undervisning på, hvor der er mange veje til målet, og hvor man fjerner de **læringsbarrierer**, som der kan være for at nå målet.
- Det vil sige en tilgang, hvor man gør det muligt for elever med forskellige læringsforudsætninger at deltage i en undervisning mod det samme mål. For at arbejde med UDL har man brug for en stor viden om elevernes læringsforudsætninger, og det får man ved at arbejde systematisk med **elevernes perspektiver**.
- De mange veje til målet handler om at give eleverne forskellige **valgmuligheder** i forhold til, hvordan de vil arbejde med indholdet. Valgmuligheder i læreprocessen.

Undervisningsdifferentiering eller UDL?

UDL på egen krop

Dansk – Fortolkning af lyrik 6. klasse

Dansk opstart af Lyrik

Målet er:

- At finde stemningen i en sang
- At diskutere sangens stemning
- At lave et produkt der viser jeres fortolkning af sangen
- At fremlægge jeres fortolkning af sangen for klassen

Fortolkning	Oplevelse og indlevelse	Undersøgelse	Fortolkning	Vurdering	Perspektivering					
Eleven kan forholde sig til almene temaer gennem systematisk undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster.	1. Eleven kan læse med fordobling.	Eleven har viden om at læse på, mellem og bag linjerne.	Eleven kan undersøge fortællerpositioner.	Eleven har viden om fortællertyper.	Eleven kan udtrykke sin tekstforståelse gennem medskabelse af teksten.	Eleven har viden om metoder til medskabende arbejde.	Eleven kan anmelde litteratur og andre æstetiske tekster.	Eleven har viden om anmeldelsesgenrer.	Eleven kan sætte teksten i forhold til andre værker.	Eleven har viden om intertekstualitet.
	2. Eleven kan udtrykke en æstetisk teksts stemning.	Eleven har viden om måder at udtrykke teksters stemning på.	Eleven kan undersøge teksters rum og tid.	Eleven har viden om scenarier og tidsforståelser.	Eleven kan sammenfatte sin fortolkning.	Eleven har viden om motiv og tema.	Eleven kan vurdere en tekst i lyset af tekstens samtid.	Eleven har viden om måder at vurdere tekster på i forhold til deres samtid.	Eleven kan sætte det læste i forhold til tekstens samtid.	Eleven har viden om udvalgte historiske og kulturelle litterære perioder.

”Hvad skal verden med sådan en som mig?

”(Andreas Odbjerg, 2023)

Luk øjnene og lyt

Se med på musikvideoen

Få teksten og læs med

Hvad Skal Verden Med Sådan En Som Mig?

Andreas Odbjerg, 2023

Måske jeg burde have en plan
Jeg tager det dag for dag
Jeg ved ikke hvad jeg laver
Der er folk der bygger rumraketter
For dem er livet ikke meget lettere
Jeg har lige lært at gå på hænder
Jeg var et mirakel
Fra den dag Jeg ~~bev~~ født
Uh la uh la uh la uh
Vent og se
Jeg skal nok få styr på det
Jeg får karakterer i morgen
De kan kun være bedre end sidste år
Jeg har aldrig fået 12
Bussen går om lidt, den når jeg
Strejfer lige lidt rundt og slår mig hårdt
Jeg når den næste hvis jeg vil

Jeg var et mirakel
Fra den dag Jeg ~~bev~~ født
Uh la uh la uh la uh
Vent og se
Jeg skal nok få styr på det
Nogle gange tænker jeg
Hvad skal verden med sådan en som mig?
Jeg ved ikke hvor jeg ender
Prøver på at finde balancen
Mens jeg ser på solen blive orange
Av, hvor er det bare smukt
Jeg var et mirakel
Fra den dag Jeg ~~bev~~ født
Uh la uh la uh la uh
Vent og se
Jeg skal nok få styr på det
Vent og se
Jeg skal nok få styr på det

Fordybelse: Materialer

- Lav en model med papir og tape af jeres fortolkning
- Skriv en tekst med jeres fortolkning
- Byg jeres fortolkning med genstande

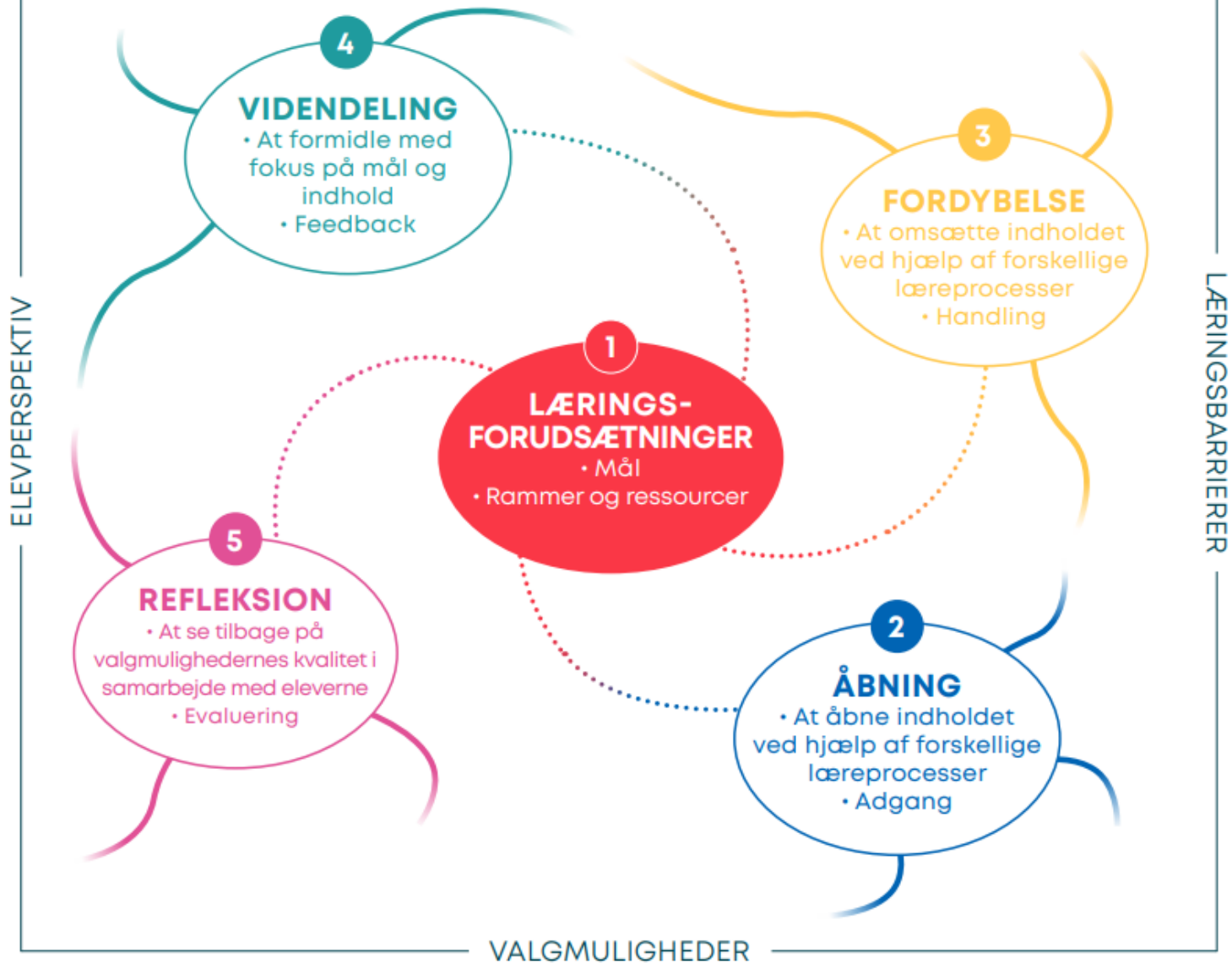
Videndeling

- Eleverne samler deres produkter på et fælles bord. Klassen samler sig om bordet
- Eleverne har hver især 3 minutter til at fremlægge deres "produkt".
- Herefter skal eleverne forholde sig til følgende tre spørgsmål (i den skriftlige eller indtalte logbog)
  - Hvad har jeg lært, og hvordan har jeg lært det?
  - Var mine valg kloge og gode for mig?
  - Hvornår er jeg særligt motiveret i undervisningen? Hvorfor?

DELTAGELSESDIDAKTIK

Haaber, Krogholm Olesen, Westmark (2023)

Refleksion

Vælg en klasse og et bestemt fag

- Hvilke **læringsbarrierer** er der til stede i din undervisning?
- Hvordan kan din undervisning i højere grad præsentere **valgmuligheder** i forhold til læreprocessen?
- Hvordan kan din undervisning i højere grad inddrage **elevernes perspektiv** og deres særlige kompetencer/interesser?

Et naturfagligt eksempel

Hvorfor falder vi ikke ned fra
Jorden?

Målet med opgaven

- At få viden om tyngdekraft
- At lave en simpel model om tyngdekraft
- At kunne præsentere viden om tyngdekraft

Universet | 11. februar 2017

Hvorfor falder vi ikke ned fra Jorden?

Åbning: Tyngdekraft

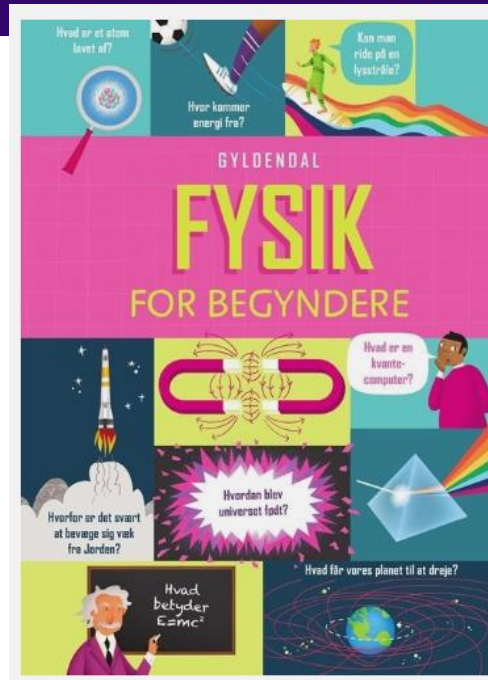
- Podcast
- Youtube-video
- Læs en tekst

Radionauterne - For nysgerrige børn
Afsnit 4: Hvorfor falder vi ikke ned fra Jorden?

00:00 | 17:46

Hvad er tyngdekraften?
YouTube · BioKim Official · 10. feb. 2018

når vi kaster den rigtig højt op? H

Kort præsentation

Fordybelse: Materialer

- Lav en model med papir og tape
- Tegn en model
- Lav en kort video

Videndeling

Universet | 11. februar 2017

Hvorfor falder vi ikke ned fra Jorden?

At sætte undervisning og didaktik på dagsordenen.

Som professionel skal jeg have mulighed for at reflektere over min undervisning. Hvorfor gør jeg som jeg gør, og er det hensigtsmæssigt i forhold til de børn, som jeg arbejder med og de mål, som jeg har for undervisningen?

Quiz og byt

Og fokuser på elevperspektivet

- Eleverne skal inddrages som didaktiske aktører i undervisningen (Hedegaard-Sørensen 2020, Skaalvik og Skaalvik 2005)
- Autonomi som et grundlæggende behov. Selvbestemmelsesteorien. (Deci og Ryan, 2018)
- Spørge børnene hvad der virker og ikke virker i undervisningen.
- Viden om elevernes forudsætninger er afgørende for, at læreren kan planlægge undervisning for alle.
- Børnene skal inviteres til at bruge refleksion aktivt i det faglige arbejde i undervisningen:
  - vise, hvad de har lært/har fundet ud af
  - tydeliggøre, hvorfor de lærer (med hvilken interesse og motivation)
  - forklare hvordan de har lært, det de har lært
  - foretage kritiske vurderinger
  - vælge egnede læringsstrategier afhængig af indholdet, der arbejdes med
  - være med til at sætte mål for undervisningen

Universal Design for Learning

- en måde at bedrive fællesskabsopbyggende undervisning.

I UDL får eleverne mulighed for at vælge forskellige læreprocesser frem til det fælles mål, hvilket har betydning for deres oplevelse af at være en del af et meningsfuldt fællesskab. Ph.d. Gro Emmertsen Lund (2021) forsker i skolefravær og taler om begrebet social meningsfuldhed. Begrebet henviser til elevernes oplevelse af at høre til og have plads i skolens fællesskaber, og Emmertsen Lund betoner vigtigheden af, at eleverne igennem undervisningen bliver involveret, inddraget og taget alvorligt. De 3 nøglebegreber i UDL; læringsbarrierer, valgmuligheder og elevperspektiver gør undervisningen mere inkluderende, idet eleverne tilbydes muligheden for at indtage værdifulde og nye positioner. De får vist, hvad de kan, fordi de kan vælge mellem 2 – 3 læreprocesser, som passer til deres læringsforudsætninger, samtidig med, at de arbejder frem mod det samme mål.

Undervisningseksempler

Dansk i 8. klasse

At åbne indholdet

Læreren står ved tavlen og redegør kort for, at dagens lektion skal omhandle sanseligt skriftsprog. Eleverne har herefter følgende valgmuligheder:

Valgmulighed 1:

Læs en sanselig tekst og streg de sanselige ord under, som du møder undervejs.

Valgmulighed 2:

Brainstorme sammen 2 og 2 over sanselige ord og lav et mindmap med dem.

Valgmulighed 3:

Lyt til et stykke musik, og skriv de sanser ned, som du får undervejs. Del dem med en makker.

At fordybe sig i indholdet

Eleverne fordeler sig på de forskellige aktiviteter og arbejder med dem i 20 minutter. Herefter samles klassen igen, og eleverne får til opgave at fordybe sig i arbejdet med deres sanselige ord på én af følgende måder:

Valgmulighed 1

Skriv eller indtal en tekst om et sted, hvor du har holdt ferie. Brug mindst 5 af dine sanselige ord i teksten.

Valgmulighed 2

Lav en hjemmeside, som reklamerer for en feriedestination. Brug billeder og mindst 5 af dine sanselige ord.

Valgmulighed 3

Udvælg 5 af dine sanselige ord og find et eller flere stykker musik, som passer til disse ord. Skriv eller indtal stikord, som forklarer, hvordan det sanselige ord hænger sammen med musikken.

Videndeling

- Eleverne deles ind i 5- mandsgrupper. Grupperne er blandet på tværs af de forskellige valgmuligheder.
- Eleverne har hver især 3 minutter til at fremlægge deres "produkt".
- Herefter skal eleverne forholde sig til følgende tre spørgsmål (i den skriftlige eller indtalte logbog)
  - Hvad har jeg lært, og hvordan har jeg lært det?
  - Var mine valg kloge og gode for mig?
  - Hvornår er jeg særligt motiveret i undervisningen? Hvorfor?

Forskellen på ”tavleundervisning” og UDL undervisning.

Tavleundervisning	UDL-undervisning
Undervisning med fokus på hvad eleverne lærer.	Undervisning med fokus på hvad eleverne lærer, og hvordan de lærer.
Undervisningen er planlagt, gennemført og evalueret med en ”typisk” elev for øje.	Undervisningen er planlagt, gennemført og evalueret med elevernes diversitet for øje.
Hjælpe midler er for enkelte elever.	Hjælpe midler er for alle elever.
Læreren bestemmer, hvordan der undervises i indholdet.	Læreren samarbejder med eleverne om, hvordan de bedst lærer indholdet.
Læreren sætter et mål og underviser alle elever på én måde, og eleverne forventes at lære på den måde.	Læreren sætter et mål og tilbyder forskellige læreprocesser til eleverne, så eleven i samarbejde med læreren selv vælger en måde at arbejde med indholdet på.
Der er én måde at arbejde med indholdet på for eleverne.	Der er valgmuligheder for eleverne ift. måder at arbejde med indholdet på.

Valgmuligheder = forskellige læreprocesser

Så find læringsbarriererne og giv eleverne valgmuligheder.

- *Hvilke elever får læringsmuligheder, når den dominerende form for undervisning består i, at læreren forklarer mundtligt til hele klassen, og så løses et par opgaver eksemplarisk ved tavlen af læreren. Herefter arbejder eleverne i bogen.*
- *Hvilke elever får læringsmuligheder, når den dominerende form for undervisning består i en mere skabende og problemløsende tilgang til matematik?*
- *Hvilke elever får læringsmuligheder, når den dominerende form for undervisning er samarbejde og dialog eleverne imellem? Fx Cooperative Learning*

4 forskellige læreprocesser = 4 måder at lære på

En stillesiddende og lyttende læreproces udspringer grundlæggende af tanken om, at læreren kan fylde viden over på eleverne. For at det kan lade sig gøre er det et grundlæggende træk ved denne type af læreprocesser, at eleverne sidder stille på deres stole, lytter og stiller spørgsmål ved at markere ved håndsoprækning. (Von Oettingen, 2018).

Gennemgang af teori og opgaver i bogen.

En kropslige og sanselige læreproces handler om, at eleverne aktivt involverer deres kroppe i undervisningen. Det baserer sig på en forståelse af, at læring ikke kun sker i eller med hjernen, men at læring sker gennem og med kroppen i samspil med omverdenen. (Fredens, 2018, Damsgaard m.fl. 2023).

Eleverne hopper tabeller, løber stafet eller spiller stikbold, mens de løser matematiske opgaver.

En æstetisk og skabende læreproces handler om, at eleverne i undervisningen sanser, oplever og erfarer og i forlængelse heraf får mulighed for at bearbejde og omsætte deres viden til et produkt. (Austring & Sørensen, 2006).

Eleverne bygger modeller af tyngdekraft ud af papir, tape osv.

En fællesskabsopbyggende læreproces handler om, at eleverne i undervisningen udvikler sig og lærer igennem deltagelse i fællesskaber. (Rabøl, 2022).

Eleverne løser opgaver sammen med afsæt i fx Cooperative Learning.

Cooperative Learning - 4 hjørner

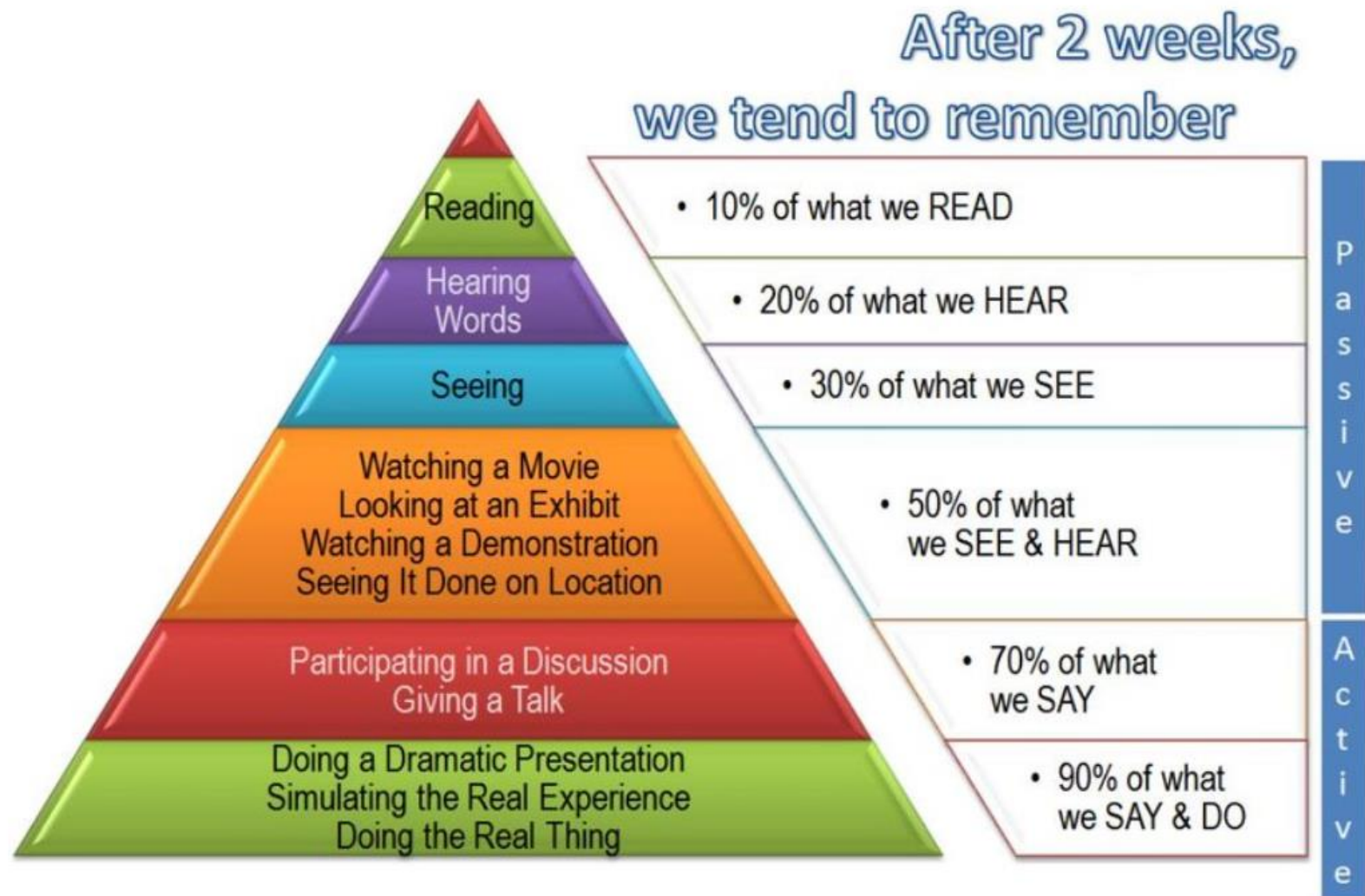
Stillesiddende og
lyttende læreprocesser

Æstetisk og skabende
læreprocesser

Kropslige og sanselige
læreprocesser

Fællesskabsopbyggende
læreprocesser

Særdeles vigtig pointe – igen!

Aktionslæring

Problemstilling/undren/fokuspunkt <i>Hvad er vi optaget af at udvikle?</i>	Prøvehandlinger <i>Hvad gør vi konkret i praksis?</i>	Hypotese <i>Hvad tror vi, der kommer ud af prøvehandlingerne?</i>	Observation/fokus <i>Hvad vil vi se efter?</i> <i>Tegn i forhold til prøvehandlingerne</i>

Litteratur

- Murawski, W. (2019) What really works with Universal Design for Learning
- Fibæk Laursen, P. (2020) *God og effektiv undervisning*. I: Brodersen, Fibæk Laursen m.fl. (2020) *God og effektiv undervisning*. 4. udgave. Hans Reitzel Forlag.
- Molbæk, M. og Hedegaard-Sørensen, L. (2023) *Behovet for Universal Design for Learning I*: Molbæk, M. og Hedegaard Sørensen, L. (2023) *Universal Design for Learning. Fleksible og inkluderende læringsmiljøer for alle*. Dafolo
- Podcast om Universal Design for Learning 1: [POP - På opdagelse i pædagogik og læring: Episode 35 - UDL on Apple Podcasts](#)
- Podcast om Universal Design for Learning 2: [POP - På opdagelse i pædagogik og læring: Episode 50 - UDL vol. 2 on Apple Podcasts](#)
- Podcast om læringssyn: [POP - På opdagelse i pædagogik og læring: Episode 54 - Læringssyn on Apple Podcasts](#)
- Cast hjemmeside: [CAST: About Universal Design for Learning](#)
- Austring, B.D. & Sørensen, M. (2006): *Æstetik og læring - grundbog om æstetiske læreprocesser*. SocialPædagogisk Bibliotek, Hans Reitzels Forlag
- Florian, L & Black-Hawkins; K (2011): Exploring Inclusive Pedagogy. *British Educational Research Journal* 37(5)
- Hiim, H & Hippe, E. (2007). *Læring gennem oplevelse, forståelse og handling*. København: Gyldendalske boghandel
- Kluth, P. (2020) *Universal Design Daily. 365 ways to teach, support & challenge all learners*.
- Lord Nelson, L. (2021). *Design and deliver. Planning and Teaching using UDL*.
- Illeris, K. (2007): "Læringsteorier. Seks aktuelle forståelser", Frederiksberg, Roskilde Universitetsforlag.
- Ryan, R., & Deci, E. (2018). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. Guilford Press.